

«Food quality and food safety» (FQFS) (Тамақ өнімдерінің сапасы мен қауіпсіздігі) Халықаралық ғылыми конференцияның материалдары 20-22 қыркүйек, 2023 = «Food quality and food safety» (FQFS)(Качество и безопасность продуктов питания) материалы международной научной конференции 20-22 сентября, 2023= «Food quality and food safety» (FQFS) materials of the international scientific conference 20-22 september,2023. – Астана: КАТИУ им. С. Сейфуллина, 2023. – Б.102-104

ӘОЖ 37.012.3:512.553.6(043)

ДУАЛЬДЫ БІЛІМ БЕРУ

*Есекешова М. Д., п.ғ.к., доцент
Авил Айгерим, 2- курс магистранты
С. Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық зерттеу университеті
Астана қ., Қазақстан*

Зерттеудің мақсаты

Дуальды оқыту жүйесінің маңызы – техникалық – кәсіптік оқу орындарының жұмыс беруші жеке сектордағы өндіріс, шаруашылық мекемелерімен серіктестік ретінде бірлесе отырып, нарық заманында бәсекелестікке төтеп бере алатын, жаңа инновациялық-технологиялық бағдарламаларды меңгеруге дайын жұмысшы мамандар даярлау болып табылады. ЖОО-да педагогикалық ұстанымдарды басшылыққа ала отырып, болашақ маман даярлауда дуальды оқыту жүйесіне даярлаудың педагогикалық шарттарын анықтау.

Зерттеу нысаны мен әдістері

Дуальді білім берудің әлеуметтік-психологиялық және педагогикалық тұжырымдар мен қағидаларын, ғылыми жаңалықтарды, нәтижелерді, деректерді талдау, білім алушыларға дуальді білім беру үдеріс теориясы мен әдістемесі негізінде анықтау.

Нәтижелер

Зерттеудің мақсаты айқындалуымен, білім алушыларға дуальді білім берудің маңызды мәселесінің әдіснамалық негізделуімен, зерттеудің жүйелі қадаммен жасалуымен, нәтижелерді сандық сапалық талдау жасаумен қамтамасыз етілген.

Қазақстан экономикасының дамуы теория жүзінде ғана емес, практика жүзінде де өз жұмысын түсінетін мамандарды даярлауды қажет етеді. Айтқандай маманды дайындаудағы әдістердің бірі- оқу процесінде теориялық және практикалық дайындықты біріктіретін дуальды оқыту. Дуальды оқыту біздің елімізде 2014 жылы басталды. Сол уақыттан бері техникалық және кәсіптік білім беру (типтік) мекемелерінің көпшілігі бұл

жүйені өздеріне енгізе алды. Дуальді оқытуға қатысатын кәсіпорындардың саны бүгінгі күні 8 мыңнан асады, соңғы екі жылда дуальді оқыту бойынша оқыған 40 мыңнан астам түлек еңбек өтілі бар маман ретінде еңбек нарығына шықты. Қазіргі уақытта дуальды білім беру әдісі 536 колледжде ұсынылған. Соңғы алынған мәліметтер бойынша еліміздің колледждерінде бұл бағдарлама бойынша 488 мыңнан астам білім алушы оқуда. Оның ішінде грантта (мемлекеттік тапсырыс бойынша) - 289 413 адам.

Дуальды оқыту-ТЖКБ түлектерінің сұранысқа ие болуын және бәсекеге қабілеттілігін арттырудағы ең тиімді әдістердің бірі. Мұндай әдіс колледж түлегін еңбекке баулуға, дайындауға мүмкіндік береді, ол алғашқы күндерден бастап жұмысқа қосылып, оны жоғары кәсіби деңгейде орындауды меңгереді. Ол үшін дуальды оқыту колледжде 40 % теориялық оқытуды және кәсіпорын базасында өндірістік оқыту мен кәсіптік практиканың 60% міндетті кезеңін біріктіреді. Міндетті түрде білім алушымен шарт жасалады, оған сәйкес кәсіпорынның, оқу орнының және білім алушының жауапкершілігі тең болған кезде оған жұмыс орны беріледі.

Қазіргі кезде әлемде оқытудың дуальды жүйесі-техникалық және кәсіптік мамандар даярлаудың ең тиімді жолдарының бірі болып табылады. Нақты өндіріс жағдайларына бейімделген, жұмыс орнында дағды мен білімді тікелей игеруге бағытталған, практикалық сағаттардың оқыту бағдарламасына барынша үйлесіммен біріктірілетін білікті мамандарды дайындау қазіргі кезде білім берудің дуальды жүйесі деген атпен белгілі.

Бүгінгі таңда еңбек нарығында жоғары білікті мамандар тапшылығы ерекше орын алуда. Қалыптасқан жағдайдың негізгі себепшісі білім беру үрдісін ұйымдастыру және жүйедегі мәселелер, яғни жас маманның бойынан табылуға тиісті тәжірибелік дағды, білім мен тәжірибені талап ететін нақты өндірістік жағдайлардан теориялық білім берудің алшақтап кетуі болып табылады. Қалыптасқан жағдайда теория мен практиканың арасындағы алшақтықты жою мәселесімен жұмыс берушіге күресуге тура келеді, себебі білікті мамандармен қамтамасыз ету – бұл жетістікке қол жеткізудің кепілі. Бүгінгі күннің болмысы кәсіби білім жүйесі алдында еңбек нарығында бәсекеге қабілетті білікті мамандар даярлау, өз мамандықтарын жетік меңгерген, өз мамандығы бойынша тиімді жұмыс жасауға қабілетті, тұрақты кәсіби өсуге дайын, әлеуметтік және оңтайлы кадрларды даярлауды талап етеді. Осыған байланысты қойылған басты міндет - мемлекеттік құрылымдардың күшін біріктіру, жұмыс берушілер мен оқу орындарын облыстық кәсіпорындар мен өнеркәсіптерді білікті мамандармен қамтамасыз ету мәселесінде жұмылдыру.

Дуальдық жүйе бойынша оқыту білім алушылардың кәсіби біліктер мен дағдыларды, іскерліктерді тікелей жұмыс орнында меңгеріп, жан-жақты кәсіби дамуына мүмкіндік беріп, түрлі жүйелердің – білім, ғылым, өндірістің – өзара байланысын, өзара әсерін, өзара кірігуін қамтамасыз ету арқылы кәсіптік білім беру жүйесінің сапасын арттыратындығы сөзсіз.

Біздің дуальді оқытуды дамыту жөніндегі ұсыныстарымыз, бұл ұсыныстарды жүзеге асыру білікті жұмыс күшін дамытуға, экономиканың бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз етуге және жұмыссыздықты азайтуға ықпал ететіндігін атап көрсетеді.

1. Білім беру мекемелері мен кәсіпорындар арасында серіктестік құру. Бұл студенттерге нақты жұмыс тәжірибесін алуға және ғылыми білімді іс жүзінде қолдануға көмектеседі. Кәсіпорындар өз кезегінде өзекті кәсіби дағдылар бойынша оқытуды қамтамасыз ете алады және студенттерге болашақ мамандықты таңдауға көмектеседі.

2. Ғылыми бағдарламаларды жаңарту. Оқу бағдарламалары еңбек нарығының талаптарына және заманауи технологияларға негізделуі тиіс. Олар жалпы кәсіптік дағдыларды оқытуды қамтуы керек, сонымен қатар мамандандыруды таңдауға мүмкіндік беруі керек.

3. Білікті оқытушыларды тарту. Білім беру мекемелері осы салада практикалық тәжірибесі бар білікті және тәжірибелі оқытушыларды тартуы керек. Бұл студенттерге өзекті ақпарат пен дағдыларды алуға көмектеседі.

4. Мансап орталықтарын құру. Мансап орталықтары студенттерге жұмысқа орналасу мүмкіндіктері туралы ақпарат беруі, жұмыс іздеу бойынша тренингтер өткізуі, түйіндеме жазуы және сұхбаттасуы керек. Олар сондай-ақ жұмыс жәрмеңкелерін ұйымдастыра алады және студенттерді ықпалды жұмыс берушілермен байланыстыра алады.

5. Кәсіптік қайта даярлау курстарын өткізу. Кәсіптік қайта даярлау курстары жаңа дағдыларды игергісі келетін немесе басқа мамандыққа ауысқысы келетін мамандар үшін қолданылуы мүмкін. Оқу орындары мен кәсіпорындар бұл тағамдарды бірлесіп ұйымдастыра алады.

6. Студенттерге арналған қаржы құралдарын қолдау. Оқудың қолжетімділігін қамтамасыз ету үшін студенттер қаржылық гранттар, стипендиялар немесе жеңілдетілген несиелер бере алады. Бұл студенттердің отбасыларына кәсіптік білім алу кезінде қаржылық жүктемені азайтуға көмектеседі.

7. Жүйенің тиімділігін бағалау. Қосарлы оқыту жүйесінің тиімділігін үнемі бағалау табысты тәжірибелер мен жақсарту бағыттарын анықтауға мүмкіндік береді. Бағалау нәтижелері жүйелерді дамыту және жетілдіру стратегияларын әзірлеу үшін пайдаланылуы мүмкін.

Қазақстанда дуальды білім беру жүйесін дамытудың көптеген артықшылықтары бар. Біріншіден, бұл білім беру жүйесіне икемді және еңбек нарығының қажеттіліктеріне бейімделуге мүмкіндік береді. Екіншіден, бұл білім сапасын және түлектердің дайындық деңгейін арттырады. Үшіншіден, бұл бірлескен даму мен инновацияға ықпал ететін оқу орындары мен кәсіпорындар арасындағы ынтымақтастықты жақсартуға көмектеседі.

Пайдаланылган әдебиеттер тізімі

1 Федотова Г.А. Развитие дуальной формы профессионального образования: Опыт ФРГ и России [Текст]: дис. ... док. пед. наук: 13.00.08. – М., 2002. – 340 с.

2 Самолдина Л.Н. Научно-методическое обеспечение дуальной целевой профессиональной подготовки студентов в ССУЗ [Текст]: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. – Казань, 2008. – 272 с.

3 Романов С.П. Развитие дуальной системы инженерно-педагогического образования в высшем учебном заведении [Текст]: дис. ... док. пед. наук: 13.00.08. – Новгород: ГОУ ВПО ВГИПУ, 2008. – 150 с.

4 Шувалова М.А. Формирование профессиональных компетенций техников высокотехнологичной отрасли в дуальном образовании [Текст]: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. – Красноярск, 2016. – 190 с.

5 Тимофеев В.А. Взаимодействие государственного и частного капитала в сфере образования [Текст]: дис. ... канд. экон. наук: 08.00.05. – СПб., 2003. – 179 с.

6 Әбдіғапбарова Ұ.М. Дуальді оқыту жүйесінің қалыптасуы мен дамуы тарихының алғышарттары [Текст]/ Вестник КазНПУ им.Абая. – 2015. – №4(48). – С. 32-36.

7 Бузаубакова К.Ж., Кумисбекова Ж.Н., Аубакирова С.А. Внедрение и реализация системы дуального обучения в подготовке педагогических кадров [Текст]/ Вестник КазНПУ им. Абая. – 2015. – №4(48). – С. 32-36.